

Selin ARSLANHAN MEMİŞ¹

Analist,

TEPAV Yaşam Bilimleri ve Sağlık Politikaları Enstitüsü²

SAĞLIK ENDÜSTRİLERİNİN ÖNEMİNİN FARKINA VARILDI

Onuncu Kalkınma Planı'nın değerlendirildiği ilk TEPAV çalışmasında³ kısaca değindiğimiz sağlık konusunu bu notla daha kapsamlı değerlendirmeyi amaçlıyoruz. Plan, sağlıkta dönüşümü değerlendirip sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerindeki sürdürülebilirlik sorunlarına dikkat çekerken, sağlık endüstrilerini de kapsıyor. Önceki planlarda "sağlık endüstrileri" kavramı yer almazken, yeni planda sağlık endüstrileri için bir yapısal dönüşüm programı yer alıyor. Bu nedenle Onuncu Kalkınma Planı sağlık endüstrileri için ayrı bir öneme sahip.

Planda sağlık konusu, değişen trendlerle sağlık harcamalarının artışı ile bütçe sorunlarına dikkat çekerek başlasa da sağlık endüstrilerinin fırsat olabileceğine vurgu yapılması oldukça olumlu. İlaç ve tıbbi cihazı sadece sağlık politikası kapsamında konuşmanın dışına çıkıp sağlık endüstrileri adı altında sanayi politikası kapsamında konuşabiliyor olmak Planın önemli özelliklerinden biri.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1280/Selin+Arslanhan+Memis>

² <http://www.tepav.org.tr/tr/altbirim/s/30>

³ [http://www.tepav.org.tr/upload/files/1376393421-7.Onuncu Kalkınma Planı Hakkında Bir Değerlendirme.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1376393421-7.Onuncu_Kalkinma_Plani_Hakkinda_Bir_Degerlendirme.pdf)

1. Planda öncelikle sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerindeki sürdürülebilirlik problemi ele alınıyor. Demografik değişim, hastalık yapılarındaki değişimler gibi trendler ile birlikte sağlık harcamalarının artışının, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerini Türkiye’de de zorlamaya devam edeceğinin üzerinde duruluyor. Bu nedenle sağlık harcamalarının kamu bütçesi üzerindeki baskısının süreceği belirtilirken, bunun yanı sıra değişen trendlerin imalat sanayi ve hizmetler sektöründe yeni alanların oluşumunu tetikleyeceğine değiniliyor.
2. Sosyal Güvenlik Kurumlarının tek çatı altında toplanması ve özel hastanelerden hizmet almaya başlaması gibi değişimler ile birlikte artan sağlık hizmetlerine erişim ile birlikte tedavi ve ilaç harcamalarında da artışlar gerçekleşmişti. Buna karşılık alınan tüm önlemler fiyatların ve bütçenin kontrolü üzerineydi. Planda artık talebi kontrol etmeye yönelik bir adım olan sevk zinciri uygulaması yer alıyor. Bu, tedavi harcamalarının ve doktora başvuru oranlarının önemli şekilde arttığı son yıllarda maliyet kontrolünün yanı sıra atılması gereken önemli bir adım olması nedeniyle olumlu. Ancak, sevk zinciri uygulaması için öncelikle aile hekimliği tarafından sunulan sağlık hizmetinin kalitesinin artırılması ve tüm bölgelerde eşit hale getirilmesi sağlık hizmetlerinde toplam kalitenin sürdürülebilirliği için kritik. Sevk zincirine ek olarak Planda sağlık harcamalarının etkinleştirilmesine yönelik akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılması, sağlık teminat paketlerinin gözden geçirilmesi gibi önlemler yer alıyor.
3. Temel sağlık göstergelerindeki değişimleri ve sağlık-sosyal güvenlik sistemlerinin bütçe açısından sürdürülebilirliğini değerlendirmenin ötesinde Planda sağlık endüstrilerine önemle değinilmesi dikkat çekiyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi önceki Planlarda bulunmayan bu farkındalığı olumlu buluyoruz. Sağlık endüstrilerinde, Yapısal Dönüşüm Programı kapsamında Planda, Türkiye’nin küresel bir ilaç Ar-Ge üretim merkezi olması ile ilaç ve tıbbi cihaz alanında rekabetçi konuma ulaşmasının önemi üzerinde duruluyor. Program; kamunun yönlendirme kapasitesinin güçlendirilmesi, Ar-Ge ve yenilik alanının geliştirilmesi, iş ve girişim ekosisteminin geliştirilmesi ile üretim ve ihracatın desteklenmesi olmak üzere dört bileşenden oluşuyor.
4. Sağlık endüstrilerinde dönüşüm programının varlığı oldukça olumlu fakat eksikler var. Programın hedefleri sadece üretime yönelik ve programın Ar-Ge ile ilişkilendirilen diğer bileşenleri ile uyumlayan noktaları var. Bu sektörlerde yüksek katma değerli Ar-Ge kaynaklı olduğunu göz ardı etmemek gerekiyor. Planda yine aynı program altında Ar-Ge ve yenilik alanının geliştirilmesi kısmında yer alanlar ise çoğunlukla finansal mekanizmalar ve desteklerin artırılmasına yönelik. Buradaki en önemli nokta kaynakların artırılmasının ötesinde mevcut kaynakların ve destek mekanizmalarının etkinliğinin değerlendirilmesi ve izlenebilirliği olmalı. Bunun yanı sıra, sağlık endüstrilerine spesifik tasarlanmış mekanizmalar daha uygulanabilir olacaktır. Yine planda sağlık endüstrilerinin dönüşümü için yer alan başlıklardan biri olan kümelenme oldukça iyi tespit edilmiş kritik bir araç. Dünyada yaşam bilimlerinde kümelenme eğilimi artıyor ve kümelenme sektörün katma değeri için kaldıraç etkisi görüyor.

5. İmalat sanayinin bugünkü yapısıyla Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşması mümkün görünmüyor. Planda da imalat sanayini dönüştürürken ileri teknoloji sektörlerin üretim ve ihracat içindeki payının artırılması temel amaç olarak ortaya koyuluyor. Dünyanın en büyük 20 ekonomisi ile kıyaslandığında Türkiye'nin ihracatının sofistikasyon düzeyindeki düşüklük dikkat çekici. İmalat sanayinde bir nitelik sıçramasına ihtiyaç var ve orta gelir tuzağından çıkmanın yolu üretimin niteliğini arttırmaktan geçiyor. Bu süreçte ileri teknoloji sağlık endüstrileri Türkiye için fırsat yaratabilir niteliğe sahip. Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşabilmek için ileri teknoloji sektörlerde uzmanlaşması gerekiyor. Sağlık endüstrileri, Türkiye'nin ortalama nitelik düzeyini arttıracak nitelikte. İlaç sektöründeki 44 alt sektörün 36'sı ve tıbbi cihaz sektöründeki 64 alt sektörün 61'i Türkiye'nin mevcut ortalama nitelik değerinin üzerinde niteliğe sahip. Bu nedenle Planda da sağlık endüstrilerinin öneminin farkında olan yaklaşım büyük önem taşıyor.
6. Mevcut durumda Türkiye'nin tıbbi cihaz sektörü ihracatı ile dünya tıbbi cihaz pazarından aldığı pay %0,14, ilaç sektöründe ise %0,17. İlaç sektörünün Türkiye'nin toplam ihracatında da katkısı düşük olduğu gibi ihracatın niteliğine de katkısı sınırlı. 2010 yılı verilerine göre, Türkiye'nin yakın coğrafyasında (3000 km yarı çaplı bir çemberde) 262 milyar dolar ilaç, 96 milyar dolar tıbbi cihaz ithalatı yapılıyor. Türkiye hem ilaç hem de tıbbi cihaz sektöründe bunun sadece %0,2'sini karşılıyor.
7. Türkiye'nin önümüzdeki dönemde bir sıçrama ile orta gelir tuzağından çıkabilmesi için ihtiyacı olan sofistikasyon artışında sağlık endüstrileri önemli bir fırsat sunuyor. Bu fırsatı kullanabilmenin yolu üretim odağının yanı sıra Ar-Ge değer zincirinde Türkiye'nin rekabet edebileceği alanlarda güçlenmesinden geçiyor. Türkiye'de ise dağınık birçok çabaya rağmen sağlık endüstrilerinin beslendiği yaşam bilimleri ekosisteminde işleyen dinamik bir yapı yok. Ekosistemin önemli eksiklerinden biri de dünyadaki kümelenme trendinin aksine, Türkiye'de yaşam bilimlerine ve sağlık endüstrilerine özgü özel bölgelerin olmaması. Türkiye'de son günlerde gündemde olan sağlık serbest bölgelerinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekiyor.
8. Plandaki önemli ve doğru tespitlerden bir diğeri "ilaç ve tıbbi cihaz alanında sağlık, sosyal güvenlik, sanayi politika ve uygulamalarında eşgüdüm ve yönetişimin geliştirilmesi amacıyla yönlendirme kurulu oluşturulması" gereği. Hem sağlık ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak hem de sağlık endüstrilerini Türkiye'nin hedeflerine uygun bir noktaya getirmek farklı politika araçları ve kurumlar arasındaki koordinasyonun sağlanmasını gerektiriyor. Farklı amaçlara yönelik uygulamadaki çelişkileri çözmek ve birbirini besleyebilir araçlar arasındaki ilişkileri iyi yönetmek büyük önem taşıyor.